

P O L J E

Za povečanje koruznega pridelka

Zavodi in ustanove, ki se ukvarjajo z oplemenjevanjem in izboljšanjem semen žita, so dosegli že lepe uspehe. Na poskusnih poljih ugotavljajo lastnosti posameznih vrst, z odbiro skušajo najti najboljše rastline, ali vsaj slabše in najslabše izločiti, s križanjem in umetnim oplojevanjem dobivajo nove vrste. Tako dobljeno seme razmnožujejo na posebnih poljih, kjer je ves razvoj pod stalnim nadzorstvom, še v laboratorijih preskušajo in preiščejo najrazličnejše lastnosti, in če seme v vsakem oziru odgovarja, gre v promet kot prvovrstno semensko blago. Poskusi in odbira traja večasih desetletja; način dela je pri vsaki vrsti drugačen, bolj ali manj zapleten, kakor je pač narava tiste rastline in kakršne lastnosti hočejo doseči. Na takih zavodih tudi ugotavljajo način, kako bi v navadnih kmečkih razmerah lahko sami izboljševali ali pridelovali čim boljša semena in kako ravnati s posevi, da seme ne degenerira in se rastline ne izrode. Od časa do časa so tudi v naših časopisih praktična navodila.

Spomladi smo v eni izmed številk gospodarja opozorili kmetovalce na praktičen način, kako pridelati prvovrstno koruzno seme. Kakor je križanje sort pri drugih žitih težavno in zamudno delo, ter mogoče samo v manjšem obsegu, je križanje pri koruzi enostavna zadeva, ki jo lahko opravi vsak kmet in si na ta način pridelava prvovrstno seme za potrebe svojega gospodarstva.

Ob času setve smo priporočali saditev dveh sort koruze na ta način, da med domačo koruzo v vsako drugo vrsto posadimo sorto, s katero nameravamo križati. Rekli smo tudi, naj ob času cvetja lepo razvitim rastlinam domače sorte porožemo metlice, preden dozori cvetni prah. Sedaj, ko gre koruza v cvetje in je treba vezati metlice, ponovno na to opozarjamo in dajemo zaradi boljšega razumevanja nekaj pojasnil.

Samooplodnja je večini rastlin zelo škodljiva in povzroča degeneracijo. Koruza že sama preprečuje samooplodnjo s tem, da ima ločene moške cvete (metlice) od ženskih (storž). Tudi moški cveti prej dozore in začno trositi cvetni prah 1-8 dni prej, preden dozore ženski cveti. Vendar se v manjšem odstotku še vedno dogaja samooplodnja. S tem, ko odrežemo še nedozorelo metlico pa samooplojenost čisto onemogočimo. Z rezanjem metlic rastlinam, določenim za seme, prihranimo precej moči za boljši razvoj ženskih cvetov in semenskih zrn.

Ko dozore tudi ženski cveti in poženejo svoje pestiče (laske) skozi ovojne liste storža, je čas za oploditev. Veter prinaša od sosednih metlic cvetni prah, ki ga love pestiči in se oplode. Če so v okolici ženskih cvetov samo metlice druge sorte koruze, je zelo verjetno, da bo nastopilo križanje med obema sortama. Veter prinaša prah tudi od bolj oddaljenih metlic in od sosednjih parcel tudi preko 200 m daleč, zato tako križanje ni 100 odstotno, kar niti ni potrebno za naše potrebe.

Ponekod, posebno če imajo malo dobrih rastlin, sposobnih za križanje, izvajajo križanje tudi tako, da v času, ko dozore ženski cveti, potresejo pestiče z metlicami izbranih rastlin. Kdor hoče doseči popolno umetno križanje, to je pri vseh cvetih, mora preprečiti dostop cvetnega prahu od drugod; to pa je mogoče doseči samo z vrečicami, s kakerimi pokrivajo storže.

Komur se posreči križanje dveh vrst koruze, pridelava za prihodnje leto izvrstno seme. Rastline iz takega semena rasto bujnejše in dajo dosti večje pridelke od navadnih. Vendar velja to v glavnem samo za prvo generacijo. Če v naslednjem letu začne padati količina pridelka in pade v nekaj letih spet na normalno količino. V nekaj letih se učinek križanja čisto zgubi. Zato je treba križanje izvajati vsako leto, in sicer v takem obsegu, da se pridelava samo dovolj semena za prihodnjo setev.

Da nam slabe rastline ne tvorijo cvetnega prahu in tako vnašajo slabe lastnosti v seme, porožemo metlice vsem slabim brez razlike sorte.

Oskrbovanje čebel pred ajdovo pašo

Obračun letošnjega čebelarstva leta je bil v prvi polovici več ali manj zadovoljiv. Vendar izredno lepo in suho vreme v zgodnji spomladi na razvoj čebel ni imelo onega učinka, ki bi ga človek pričakoval — ni bilo namreč tistega naglega razvoja, ki pripomore do zgodnjih rojev. Krivo je močno hladno in vetrovno vreme v mesecu marcu, ki je preprečevalo rastlinam medenje, čelamelam pa izletavanje. Zaradi hladine je ostalo tudi mnogo čebel zunaj in družine si niso mogle hitro opomoči, čeravno je bilo vreme lepo. Vso zgodnjo spomlad je pa pritiskala še suša, ki je nekoliko ovirala medenje spomladanskega rastlinja. Tako torej kljub idealno lepi pomladi čebelarji vendarle nismo prišli čisto na svoj račun: smo pač nepopoljšljivi nergači, katerim ni nikoli ustreženo... A resnici na ljubo radi priznamo, da je marsikako družino in marsikateri čebelnjak rešila pogina letošnja sončna pomlad. Lani so bile čebele zazimljene večji del na prepričli zalogi in s strahom smo se spraševali, kaj bo spomladi. Če bi bila letošnja zgodnja pomlad deževna in bi čebelam ne bilo mogoče izletavati na pašo že spocetkom marca in prispevati vsaj skromen donos, bi bila zadela naše čebelarstvo huda katastrofa. Tako smo jo pa vendar kolikor toliko ugodno in izvozili do tistih dveh vagonov sladkorja, ki sta prišla vendar ne prepozno, da smo živalce v stiski oskrbeli vsaj za silo.

Spomladansko cvetlično pašo so čebele različno izrabile; ponekod so nekaj nabrale čez svoje potrebe. Junij je bil na žalost preveč deževen; marsikak donosen dan je prekrizal dež, in prenekatero kapljico sladkega nektarja po cvetju so nalivi sprali iz cvetnih čašic.

Roji so bili letos v splošnem pozni — mnogo jih je prišlo v junij. O junijskih rojih vemo, kako je z njimi: če zajamejo še kaj spomladne paše ali pa če imajo kaj poletne paše, se še nekako opomorejo in do ajde pripravijo zadostno armado čebel. Letos smo jih pa ogrevali po dežju in smo morali skrbno paziti, da nam niso stradali. Prvci so se še nekako znašli in se sedaj dobro razvijajo, a družki in izrojenci bodo radi ostali šibki, ker se ne bodo utegnili razviti do ajde.

Slovenskemu čebelarju pomeni ajda zelo veliko. Na ajdi si naberejo družine, če je količaka ugodna, zimsko zalogo prvovrstnega medu za prezimovanje, če gre po sreči v vremenom, pa še kaj več. V ajdovi paši se tudi še enkrat dobro razviri zalega, da pridejo družine v zimo z mlado, zdravo in

krepro živaljo, kar ima za ugodno prezimovanje in uspešno dočakanje pomladi vsekakor velik pomen.

V naših krajih se začne ajdova paša nekaj dni po Veliki maši, konča pa ponavadi prve dni septembra. Vsega skupaj traja ta paša dobrih 14 dni. Kratika je, a izdatna, če so dani glavni pogoji, to je — ugodno vreme, ugodna lega pasišča in izvrstne čebelne družine. Glede ugodnega vremena smo čebelarji na žalost brez moči. Največkrat je tako, da je nekaj dni lepo, pa pride dež, nato se spet zjasni in tako gre dalje. Iz tega muhastega vremena, ki je pri nas kaj rado, sledi za čebelarja važno načelo: Če hočem, da bodo družine v ajdi kljub nagajanju vremena in kljub res kratkotrajni paši kaj prida nabrale, morajo biti močne in popolnoma v redu. Zato imajo prav tisti, ki pravijo, da jamci za uspeh v ajdi v prvi vrsti nabito poln panj, iz katerega se ob ugodnem vremenu žival kar razliva po pasišču. Samo taka družina more do kraja izkoristiti pašne dni, pa tudi kratko dnevno dobo medenja. Saj je znano vsem čebelarjem, da ajda medli le dopoldne, bolj prav le do desetih ali enajstih, potem je pa v glavnem samo še brezplodno obletavanje in ropanje.

Zato za ajdo gotovo ni važnejšega načela kot to, da postavimo v to pašo zares močne, odlične družine. Negospodarsko in nečebelarsko ravna, kdor računa takole: imam n. pr. 20 srednje objudenih, bolj šibkih A. 2. panjev; če bo paša ugodna, bom pridelal na vsak panj za točilo 10 kg medu, skupaj 200 kg. Ta račun je zelo varljiv. Srednje in šibke družine naberejo kaj za točilo le ob izrednih pašnih razmerah, sicer pa samo zase ali pa še zase premalo. Boljši je takle račun: iz 20 srednje močnih panjev bom naredil 15 močnih, z živaljo zatrpelih panjev; če bo paša ugodna, bom z veliko večjo verjetnostjo pridelal za točilo na panj kakih 15 kg medu, skupaj torej več kot 200 kg; vsekakor pa lahko pričakujem, da bodo močne družine tudi ob slabi ajdovi paši nabrale zimsko zalogo.

Pozne roje bo letos vsekakor kazalo združiti, če smo jih vsajali v panje velike mere (A. 2.). Puščati za ajdo v velikem panju dobro prgišče čebel, ki sedijo na napol izdelanem in piclo zaležanem satju, pomeni gladko izgubo in slabo čebelarjenje. Nekaj drugega je pa, če smo pozne roje vsajali v kranjice in jim z dodatnim pitanjem pomagali, da so vsaj za silo izdelali svoj dom in se sedaj normalno razvijajo. Taki panjčki bodo prav verjetno nabrali zimsko zalogo in nam v prihodnjem letu obetajo — če bo po sreči — nekaj zgodnjih rojev za razširitev že itak skrčenega čebelarstva po naši deželi. Za moderne pa-

nie velike mere pa vse to ne velja; vanje sodijo samo močne, dodelane družine, sicer je z njimi zguba.

Razen močnih družin je pa seveda pogoj za uspeh tudi to, da so vse družine zdrave in v redu. Kdor bi brezmatične družine ali trotove postavil v ajdo, bo silno razočaran, ker bo lažje imel po ajdi kakor so bili pred ajdo. Zato bo prav, če o teh stvareh damo našim čebelarjem nekaj kratkih navodil.

Panj je ob matico

Jako neprijetna reč je za čebelarja, če dožene osirotelost (brezmatičnost) pri lepi družini v času, ko ji je težko pomagati. Največkrat ni druge pomoči, kakor združevanje. Sicer je pa brezmatičnost enostavna stvar, če se ni seveda radi čebelarjeve nepazljivosti ali nevednosti dogodilo kaj hujšega. Doba med rojenjem in tik po rojenju je tudi čas največjih matičnih izgub. Kajti cela družina ima mlado matico, ki se mora oplemeniti, preden začne z zaleganjem. Oplemenjevanje je pa vedno več ali manj tvegana stvar. Mlade matice se namreč — tako je znanstveno dognano — vedno oplemenjujejo v zraku izven panja. To ima svoj pomen, svoj selekcijski pomen. Vemo, kako n. pr. pri živini odbiramo najlepše in najboljše živali za pleme, zlasti moške živali. Pri čebelah je samec — trot. V modernem čebelarstvu se dandanes sicer tudi »plemenski«¹ troti nekako odbirajo — namreč tako, da se na tako zvane plemenilne postaje nameščajo »trotarji«² (t. j. panji z odličnimi troti) — vendar je v pretežni večini primerov oplemenitev matice s trotom prepuščena kljub temu še »naravni«³ selekciji. Kako se vrši ta selekcija?

Ko matica zleti na praho, se dvigne visoko v zrak in hitro leti. Za njo se usuje roj trotoev. Tistemu, ki je med njimi najbolj vztrajen, dobro razvit in močan, se posreči, da matico oplemeni, nakar takoj pogine.

Vendar se večkrat primeri, da matice s snubnega poleta ni več nazaj. Doletela jo je takšna ali drugačna nesreča. Druž. a j r ob matico, pomagati si pa tudi ne more, ker nima nič zalege. V tej stiski preživlja žalostne dni; umen čebelar to kmalu opazi in ji pomaga. Saj v tem času za matice nismo v zadregi. Če je sam nimaš v rezervi, jo ima sosedni čebelar. Zapomniti si je pa treba prav dobro, da je osiroteli družini treba dodati vedno tako matico, kakršno je izgubila. Če je bila torej v našem primeru matica še neoplemenjena in še ni zalegala, moraš dodati neoplemenjeno, če bi pa kdaj prišel kak panj ob oplemenjeno matico, mu je treba dodati oplemenjeno. V obeh primerih se pa namesto matice lahko doda matičnik, ki še ni popolnoma goden, v skrajnem primeru pa tudi sat z jajčki, da si čebele same vzgojijo novo matico v zasilnem matičniku. Vendar je za kaj takega zdaj že povsem prepozno, ne glede na to, da je tako

ravnanje sploh slabo, ker družina predolgo ostane brez matice in zalege ter močno oslabi, iz zasilnega matičnika izlezla matica pa — kakor vemo — tudi navadno ni prvovrstna.

Kaj pa, če čebelar osirotelost panja preze? Nekaj tednov družina tarja za izgubljeno matico, slabo izletava in skoraj nič ne donša. Če ni od nikoder pomoči, se odloči končno za usoden korak: nekaj mlajših čebel začne družino kraljevsko pitati, da se jim naknadno izgodnijo zakrneli jajčniki. Posledica? Čebele-lažimatec začno zalegati jajčka, ki so pa vsa neoplojena, ker te lažimatec nimajo trotovskega semena za oploditev jajčec, kakor ga ima oplemenjena matica. One sploh ne gredo na oplemenitev, ker ni močogača, organi so namreč nepopolno razviti. Tak panj postane t r o t o v e c, kajti iz neoplojenih jajčec, ki jih zalegajo lažimatec, se rodijo sami trotki. Trotki v pravem pomenu besede, kajti iz majhne čebelne celice se ne more izleči tršat trot, ampak trotek.

Takšno družino zdraviti je skoraj nemogoče. Matice noče sprejeti, lažimatec ni močogača poloviti, panj je zapisan poginu, če čebelar družino na poseben način ne pridruži drugi družini. Vsekakor je ob eno družino. Zato priporočamo vsem čebelarjem, da jih obvarujejo škode, naj skrbno pazijo na panje, ali imajo oplemenjene matice ali ne, in jim takoj pomagajo, če jo zgubijo. Brezmatičnost hitro ugotovimo po obnašanju čebel, če bi pa 14 dni do tri tedne po rojstvu mlade matice ne bilo še zalege, je družina vsekakor zelo sumljiva. Treba jo je imeti skrbno pod kontrolo. Če kmalu ni zalege, jo je treba skrbno preiskati in matico, če jo ima, odstraniti (ne bo zletela na praho, najbrž je pokvarjena) ali pa če je sploh nima, dodati novo matico. Če boš zamudil pravi čas, boš imel v obeh primerih opraviti s trotovcem.

Prevoz v pašo

Zastran matic in moči urejene družina pa morajo imeti izpolnjen še tretji pogoj, če hočemo imeti uspeh, namreč biti morajo v dobrem pašnem kraju. Takšnih krajev pa v naši pokrajini ni kar na pretek. Vsa Notranjska in višje ležeča Dolenjska so skoraj brez ajde — če jo pa imajo, slabo med. Dobra ajdova pasitčca so v Ljubljanski pokrajini na nizko ležečih predelih Dolenjske od Stične, mimo Radohove vasi in St. Lovrenca, deloma Mirenška dolina, pa Mirnopeška in Novomeško-Kriška kotlina. Čebelarji v teh krajih imajo glede lege več ali manj ugodne pogoje, čebelarji iz drugih krajev pa morajo čebele v pašo prevažati. Sodobno, moderno čebelarjenje na meč v naših razmerah sploh ni gospodarsko brez prevažanja v pašo, ne samo v ajdovo, ampak tudi v drugo, zlasti hojevo.

S prevažanjem je pa križ, zlasti v sezonskih časih. Najprej moraš vedeti, kam se

ti spleča, pa tudi kam ti je sploh mogoče postaviti žival. Mnogi čebelarji imajo že leta in leta kar stalna pasišča, drugi si jih pa morajo iskati. Pri tem pa naletijo marsikje na velike težave. Pri domačinih se namreč pojavi odpor proti prevaževalcem, češ da dovožene čebele odnašajo njihovim čebelam namenjeni med in da dovožene čebele domače čebelnjake ropajo. Med prehudo čebelarstvo kri je morala poseči oblast in ajdova pasišča in dovoz urediti po nepristranskih in strokovno neoporečnih vidikih in načelih ter tako vsaj malo umiriti čebelarstvo

svet. Čisto pomiriti čebelarjev sicer ni mogoče, ker le vsak prerad goni svoj prav, a nek vestransko sprejemljiv načrt se je vendarle našel, da zlasti domači čebelarji nimajo pravice, da bi se pritoževali.

Kdor torej hoče prevažati v ajdovo pašo, mora vse potrebno ukreniti v smislu določil oblastvene uredbe.

Ko imaš prostor zagotovljen, je treba pripraviti še ostalo za prevoz. Tudi prevoz sam je sitna reč, če ni vse res skrbno in dobro pripravljeno in točno izvršeno.

(Dalje sledi.)

Sadjarjevo leto

Veliki srpan — avgust

Delo, ki nam je zastalo od julija, čim prej opravimo. Obenem si ogledimo še enkrat sadovnjak, da pokončamo listne in krvave uši in uničimo zalego gosenic in drugih škodljivcev.

Avgust je za sadjarja tudi mesec veselja, ker nam prične zoreti prvo sadje — poletne hruške in jabolka. Poletno sadje je treba obrati v pravem času, drugače se ga mnogo pokvari in nam v shrambi zgine, preden ga razprodamo ali porabimo doma. Poletne hruške in jabolka pobereмо še, preden popolnoma dozore, to se pravi vsaj teden dni prej, preden so na drevesu užitno zrela. Da je drevo primerno za obiranje, spoznamo po posameznih črvivih ali kako drugače pokvarjenih plodov, ki prično spreminjati barvo in postajajo užitni, čeprav so ostali plodovi še zeleni. Tedaj se spravimo na veselo delo obiranja in obereмо vse plodove, ki tako vzdrže v primernih shrambi 10 do 14 dni. V shrambi sadje dozori, se pomeđi in je veliko okusnejše, kakor če bi dozorelo na drevesu.

Najvažnejše opravilo meseca velikega srpana za sadjarje je podpiranje rodečega sadja. Največ škode napravijo malomarni sadjarji, ker pre malo ali sploh ne podpro težko obloženih vej. Težko zoreče sadje pripogne iz naravne lege veje, da se povesijo, kar škodi obliki drevesa, ker se veje kaj težko naravnajo zopet v prvotno lego, čeprav jih rešimo v jeseni teže sadja. Drevo s povešenimi vejami ni lepo, poleg tega ovira, če raste drevo na travniku, košnja. Take veje polomi pasoč se živina, postanejo pa tudi manj rodovitne, iz njih pa prav radi poženo roparji, ki jemljejo drevesu moč in manjšajo rodovitnost. Kako podpiramo sadno drevje, je bilo v »Domoljubu« že

večkrat na dolgo razloženo, zato naj omenim le bolj na kratko.

Obloženo sadno drevo podpiramo z rogovilami, ali pa naredimo sami potrebno oporo v obliki črke T. Dobro je, če prej podložimo opornike z žakljevino ali pa jih ovijemo s slamo. Pri močnejših drevesih si pomagamo tudi na ta način, da privežemo z močno železno, pocinkano žico slabše veje k močnejšim ali k deblu. Seveda moramo prej pritrčiti na deblo primerne lesene late ali deščice, da se žica ne zaje v lubje.

Manjša sadna drevesa, ki so čestokrat zelo rodovitna, drugače podpiramo. Tik debela zabijemo v zemljo močnejši kol, ki mora biti višji od krone. Na vrhu navežemo toliko žic, kolikor vej je potrebno podpreti. Razpeljemo jih na vse strani, pritrđimo na nje veje, ki smo jih zavarovali pred nevarnostjo, da bi se žica zajedla v lub in jih dvignemo toliko, da leže v normalni legi.

V sadovnjaku nimamo sedaj več drugega dela, le pri vsakodnevnih obhodih pobereмо vse odpadlo sadje, da se uničijo škodljivci, ki so navadno v sadju.

Mesec avgust je najprimernejši za ureditev novega nasada vrtnih jagod. Sadike naj bodo krepke, dobro vkoreninjene in zdrave. Pri saditvi otrešamo od njih čim manj zemlje in jih prve dni senčimo. Tako dosežemo, da prično že prvo leto roditi.

V tem mesecu določimo tudi, kaj in kje bomo sadili nova sadna drevesa. Z deli pričnemo čim prej, da bo do jeseni že vse pripravljeno.

Če imamo kaj divjakov, jih v mesecu avgustu okultiramo. Tu pazimo zlasti na vreme. Ob suhi in deževnem ali hladnem vremenu ne okultiramo! Oko se bo dobro prijelo le, če bo poleg pravilne okulacije zadosti vlage v zemlji in toplo sončno vreme. Nikdar pa ne smemo čez poletje odstranjevati od divjakov, namenjenih za okulacijo, vej in bujnih poganjkov. Obrežemo le one mladike, ki silijo iz korenin ali iz debla. Le od krepko zraslih in zdravih dreves smemo pričakovati, da se bodo razvila v plemenita in zdrava drevesa.